

Pinya de rosa

Carles Montpart Tura

Joaquim Ruyra és sens dubte un dels nostres millors prosistes. Juntament amb Víctor Català i Prudenci Bertrana, encarna amb una qualitat indiscutible la represa i consolidació de la narrativa catalana durant el Modernisme. Un autor que de seguida va ser elogiat, entre molts d'altres, per Josep Pla, el qual es va mostrar sovint deutor en molts aspectes de l'escriptor gironí. En el darrer any, s'han publicat dos llibres amb textos de Ruyra que ben poden ser l'entrada a la lectura d'aquest autor per part d'aquells que fins ara el desconeixien.

F Fill de propietaris rurals

Joaquim Ruyra i Oms (Girona, 1858 – Barcelona, 1939) era fill de Francesc Ruyra i Alsina i Maria Oms O'Doyle. Els seus avantpassats familiars, amb arrels al Rosselló, formaven part de la petita noblesa catalana que va anar ampliant el patrimoni amb casaments endogàmics entre les famílies Ruyra, Miralbell, Lacreu, Alsina i Oms des del segle XVIII fins al XIX. Com a conseqüència d'aquests fets, i dels ingressos provinents de l'exercici de professions liberals, els pares del futur escriptor tenien diverses propietats a les comarques de la Selva i del Maresme. De fet, les respectives cases pairals es trobaven davant per davant al carrer Ample de Blanes. Per aquest motiu, la família passava els hiverns a Girona —tot i que mai no hi va tenir casa en propietat— i les vacances de Nadal, de Setmana Santa i els estius a Blanes.

Joaquim Ruyra nasqué a la que es coneixia com a ca l'Artigues, al carrer de Sant Josep de Girona, on el seu pare va obrir un bufet d'advocat, i hi va viure vuit o nou anys, com a mínim fins al naixement de la seva germana Maria Pilar, set anys més jove que l'escriptor. L'any 1868 la família es va traslladar a viure al primer pis de la casa Cors, més senyorial, al número 20 del carrer Nou del Teatre, i posteriorment es va mudar a la casa dels Ciurana, a la plaça del Vi.

L'any 1870, a punt de fer els dotze anys i després de les primeres ensenyances, Ruyra va començar a estudiar a l'escola del seminari de Sant Martí de Girona, obert en aquella època a altres estudiants a més dels que volien seguir estudis eclesiàstics. En aquest centre hi va cursar els tres primers anys, durant els quals va obtenir bones qualificacions, especialment a l'assignatura de Retòrica i Poètica. Els dos anys finals del batxillerat els va cursar a l'Institut de Girona, al carrer de la Força, on actualment hi ha el Museu d'Història de la Ciutat. Ruyra es va graduar com a batxiller, amb nota d'excel·lent, pel juny de 1875.

Malgrat que la biblioteca familiar gairebé no contenia literatura perquè estava formada sobretot per llibres de lleis, durant aquesta època Ruyra va llegir *El Quixot* diverses vegades i és el moment en què, en paraules de Lluïsa Julià, que n'ha estudiat a fons tant l'obra com la biografia, "[Ruyra] neix a l'ambició de ser escriptor" (*Ruyra: l'home i la seva imatge*, CCG Edicions i Fundació Valvi, 2010, p. 39). Durant aquests anys, Ruyra assisteix amb el seu pare —que de jove havia escrit poesia— a diverses tertúlies literàries en una de les quals va conèixer Anicet de Pagès de Puig, poeta i lexicògraf que li va despertar una forta sensibilitat per la llengua catalana.

Una fugida de Girona

Els anys de batxillerat de Ruyra a Girona van quedar en certa manera interromputs l'any 1873, quan la situació política va fer perillar la integritat física del seu pare, diputat provincial de la monarquia destronada d'Isabel II i acusat de carlista. Amb la proclamació de la I República, la guerra s'exacerba i Girona és assetjada pels carlins. El pare de l'escriptor, liberal moderat i catòlic, és acusat de carlí pels liberals de la ciutat i obligat a fer contribucions extraordinàries i fins i tot serveis de guàrdia a les muralles. Davant d'aquest panorama, i sense cap salconduit que els protegeixi, els

pares decideixen fugir d'amagat arfan en un carro ple de fems d'un h que a Blanes no hi podien anar moments era una vila fortificada, a l'estació de Fornells agafen el tren per anar fins a Can Vives, a Malgrat de Mar, a casa de Benet Turró, amic i administrador de Maria Oms.

Un cop passats vuit mesos a Malgrat, la família Ruyra finalment s'instal·là a Blanes, a la casa pairal Can Creus, on periòdicament s'havien desplaçat els anys anteriors amb diligència o cotxe de cavalls.

Amistat amb Ramon Turró

A l'institut Ruyra ja havia fet amistat amb Ramon Turró, fill de Benet Turró, però ara, amb l'estada a casa seva, hi establirà una estreta i duradora relació. Amb el futur científic i filòsof —cèlebre autor de *L'origen del coneixement: la fam*— l'escriptor hi va tenir una relació que, segons Lluïsa Julià "és la trobada i el xoc de dues personalitats diverses, joves, en plena formació, que s'influencien mútuament, de forma sòlida, continuada, que deixa una petja indeleble tot i les distàncies i giragonses que la vida els va deparar" (Op. cit., p. 53-54).

En acabar el batxillerat a Girona el 1875 els amics Ruyra i Turró es van matricular a la Universitat de Barcelona, per estudiar Dret i Medicina, respectivament. Malgrat les seves profundes diferències, alimentaven en contínua conversa i tensa discussió actituds de rebuig de l'ordre social establert, discutien sobre els drames romàntics que escrivien i vivien una vida bohèmia d'estudiant a Barcelona

liquenys sense parar. Turró, animat per, inicia la seva carrera literària escrits a *La Renaixença*, i Ruyra fa el mateix, però de moment decideix publicar anònimament.

Lluïsa Julià ens reporta les paraules de Ruyra quan l'escriptor rememorava aquesta relació en una entrevista de 1934: "A la pregunta de si escrivien, Ruyra respon: 'Molt; de nit i de dies; i després ens ho llegíem mútuament, aplaudint-ho o censurant-ho, a voltes fins a barallar-nos. Certament les escomeses desagradables no solien partir de mi car, reconeixent-li de bon grat el mestratge, no m'atrevia gaire a criticar-lo. Ell, en canvi, renyava, de vegades, de mala manera, fins a l'insult, fins a fer-me sortir de fogó; però si s'excedia, de vegades, en la censura, s'excedia també, altres vegades, en la lloança: aleshores celebrava el meu treball frase per frase amb els termes més entusiàstics i acabava per qualificar-me de geni" (Op. cit., p. 59-60).

El destí dels joves pren camins diferents després d'un viatge de Ruyra l'any 1879 a Madrid, on uns anys abans s'havia establert Turró. Ruyra marxa prescindint de l'examen de llicenciatura, probablement per un enfrontament amb el pare, una història amorosa o una fugida romàntica per aconseguir la glòria literària a Madrid. En qualsevol cas, Ruyra mai parlarà obertament d'aquest viatge, com tampoc dels seus sentiments, malgrat la importància que van tenir en la seva vida.

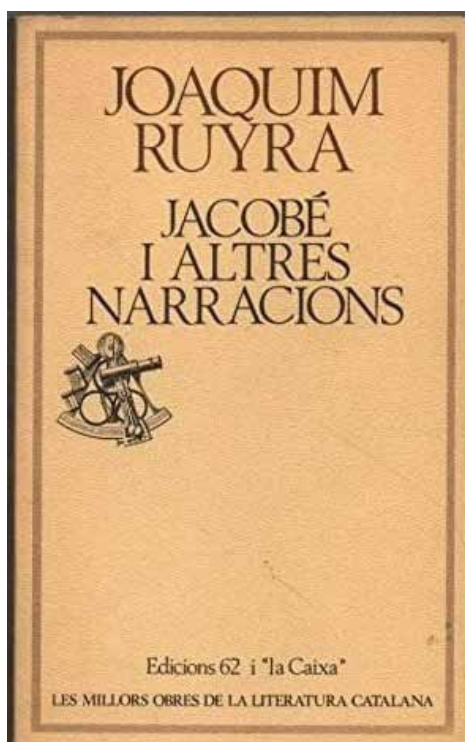
A la tornada, aprovades les

darreres matèries però sense fer l'examen d'Estat per exercir la professió, Ruyra s'establí a Blanes on es va dedicar a escriure al llarg de les dècades del 1880 i 1890. No fou, però, un trencament total amb la vida anterior. Ruyra seguí visitant els teatres de Barcelona i veient-se amb Turró, que havia tornat de Madrid però que vivia sense diners, en pensions rònegues i al qual l'escriptor sovint ajudava econòmicament. Lluïsa Julià en fa aquesta interpretació: "Al 22 anys Ruyra és tot ambició, però és una ambició larvada, no ha fet conèixer la seva pretensió de ser escriptor més enllà dels cercles d'amics. Tampoc compta amb el ple suport del seu pare, que no podia admetre la vida bohèmia que havia iniciat. Després de l'estada enigmàtica a Madrid, el jove Ruyra torna a Blanes, a la casa pairal del carrer Ample. Sense que en tinguem explicacions, podem entendre aquest retorn com l'acceptació del paper d'hereu que té encomanat" (Op. cit., p. 88).

Casament amb Teresa Llinàs

La mort de la mare de Joaquim Ruyra el 1886, una persona profundament religiosa i de caràcter insegur, però alhora el puntal d'un casal amb molta família al voltant, el colpí deixant-lo amb un sentiment de soledat i orfenesa. El 1888 l'escriptor compleix 30 anys i encara és un autor inèdit que s'enfronta a un doble repte: assumir les responsabilitats familiars casant-se i mantenir al mateix temps la independència interior per triomfar com a escriptor.

De la mà del canonge de Girona i cosí de l'escriptor, Ramon M. Oms, i després de veure'n el seu retrat, Ruyra s'avingué a conèixer

Teresa de Llinàs i d'Arnan, set anys més jove que ell i germana de Rafael de Llinàs i d'Arnan, baró de Llinàs i pertanyent a la petita noblesa catalana. Assistí a algunes festes a casa seva i malgrat un cert desinterès i passivitat, van festejar i, després d'algunes desavinences respecte dels capítols matrimonials, finalment es van casar a Montserrat el 15 d'octubre de 1889. Després del viatge de noces per Itàlia, la parella es va instal·lar a Can Creus amb la família.

La dècada del 1890 Ruyra, animat per Teresa —una dona de tracte difícil però amb caràcter propi—, es va dedicar principalment a elaborar abnegadament a Blanes el material inicial de l'obra coneguda, punt de partida de tota la seva obra posterior. D'alguna manera, com hem dit, Ruyra torna a casa acceptant el paper d'hereu i d'home de la família responsable. I dels passejos, les excursions i les converses amb mariners, pagesos i bosquerols treu material per a la seva escriptura i busca el seu camí lluny del convencionalisme classicista i el sentimentalisme romàntic. També s'aficionà a la pintura, sobretot a través d'aquarel·les de petit format. Al text *L'envejós. Estudi psicològic*, del 1888, Ruyra hi mostra la necessitat i l'ambició per sortir a la llum, per donar-se a conèixer.

El 1890, i després d'haver fet moltes provatures escrivint, en castellà, drames romàntics de temàtica medieval i tragèdies de tema històric, Ruyra escriurà el seu darrer text en aquesta llengua, *El banquete y la tertulia*, i es començarà a donar a conèixer com a escriptor en català a partir de l'any 1891, quan va guanyar diversos premis als Jocs Florals de Girona i Olot, circumstància que el va fer entrar en contacte amb el

naixent catalanisme cultural de la ciutat.

S'inicia, doncs, una època d'èxit en la qual Ruyra apareix content a les fotos, es veu creatiu i capaç de redactar grans obres. És, també, un període de prosperitat econòmica, literària, artística i científica a Blanes, Barcelona i Europa. Des de Blanes, amb l'emprenedor Josep Cortils i Vieta i l'escriptor Josep Alemany Borràs formen un nucli cultural actiu vinculat a la Unió Catalanista. En aquest ambient, convoquen uns Jocs Florals el 1895 a l'Ateneo Blandense on es presenten 160 composicions i on coneix Marià Vayreda. El 1897 Ruyra s'entusiasma amb els joves, que titlla d'"il·lusos", Enric Prat de la Riba, Francesc Cambó i Lluís Duran i Ventosa. Blanes creix i atreu artistes com Joan Maragall o Santiago Rusiñol.

Un autor d'èxit

A partir de l'any 1896 Joaquim Ruyra esdevé un autor d'èxit amb les obres premiades als Jocs Florals de Barcelona *Mar de llamp*, *La mirada del pobret* i *Les senyoretes del mar*, publicades al volum del concurs d'aquell any amb el títol d'"Estudis". L'any següent es molesta per no ser premiat i decideix abandonar el certamen provisionalment, però el trobem publicant regularment relats i poemes simbolistes a diversos diaris i revistes com "La Renaixença", "La Veu de Catalunya", "El Poble Català", i "Catalunya". Els crítics del moment, com Soler i Miquel, de "La Vanguardia", s'hi entusiasmen i qualifiquen els contes de maeterlinckians i decadents.

L'any 1901 l'escriptor publica poemes a la revista "Joventut" i el 1902 rep els elogis de Joan

Joaquim Ruyra de jove (1876)

Maragall —que presideix el certamen— pel relat *Jacobé*, que presenta als Jocs Florals de Barcelona i que guanya la Copa Artística. Al llarg de tot l'any 1903, el seu amic Lluís Via li publica tots els seus treballs a la revista "Joventut", un total de 14 relats que havien sortit de manera intermitent entre 1896 i 1902, als quals afegeix la novel·la breu *El rem de trenta-quatre*, l'únic text realment inèdit. Un cop editat en forma de llibre el conjunt rebrà el títol de *Marines i boscatges*, una obra que va ser un autèntic èxit de vendes i que va rebre grans elogis de la crítica. Caterina Albert havia fet el mateix feia poc amb *Drames rurals*. Seran els dos autors més importants d'aquests anys, uns escriptors que sempre s'admiraran i es

tindran en gran consideració. D'aquest recull se n'ha destacat especialment el marc espacial en el qual se situen les narracions —reflectit al títol—, el predomini de la recerca de la descripció de la sensació i un equilibri entre la naturalitat del llenguatge i un treball estilístic que revela influències indubtables de Verlaine o de Poe.

Ple de projectes, Ruyra manté contacte amb els escriptors del moment. El van a veure a Blanes Apel·les Mestres o Eugeni d'Orsi acceptant presidir els Jocs Florals de Moià i Girona. El 1906 confessa a Joan Maragall —l'escriptor amb el qual mantindrà una amistat literària més sòlida i una concepció poètica més coincident— que està content del seu moment creatiu. El 1907 apareix la segona edició de *Marines i Boscatges*, que Josep Carner tradueix al castellà amb el títol de *Jacobé, narraciones del mar y la montaña* i Raymond de Lacvivier al francès, totes dues

publicades l'any 1909.

Adopció d'una nena

Pel que fa a l'aspecte personal, arran de la mort de Francesc Ruyra i Alsina, el pare de l'escriptor, esdevinguda l'any 1899, Ruyra i Teresa, que no tenen fills, decideixen l'any següent tancar el casal de Blanes i anar a viure a Barcelona, una ciutat molt més atractiva des de tots els punts de vista. El matrimoni s'estableix al principal primera del número 19 del carrer de Riego, al barri de Gràcia de Barcelona, en un immoble propietat de l'esposa i on ja viurà tota la vida.

Més endavant, i a causa de la maternitat insatisfeta de Teresa, però també d'una actitud avançada al seu temps que mai no va ser compresa del tot, el matrimoni va adoptar el 1905 a la Casa de Maternitat de Barcelona una nena de vint mesos, Maria Lluïsa. En l'adopció hi intervingué el mateix canonge Oms que els havia casat. Maria Lluïsa estudià a Lestonnac del carrer Aragó i tocava el piano, com era propi de les noies de la burgesia. Quan la nena va créixer sembla que la bellesa de l'afillada va engelosir Teresa i va agreujar els problemes de relació que des d'un bon principi ja havien afectat el matrimoni. L'empitjorament dels problemes cardíacs que se li havien manifestat quan tenia vint anys —i que l'havien obligat a passar les temporades hivernals primer a les Canàries i més endavant a Màlaga o a Alacant—, les preocupacions per la filla i els problemes amb l'esposa van frenar la producció literària de l'escriptor.

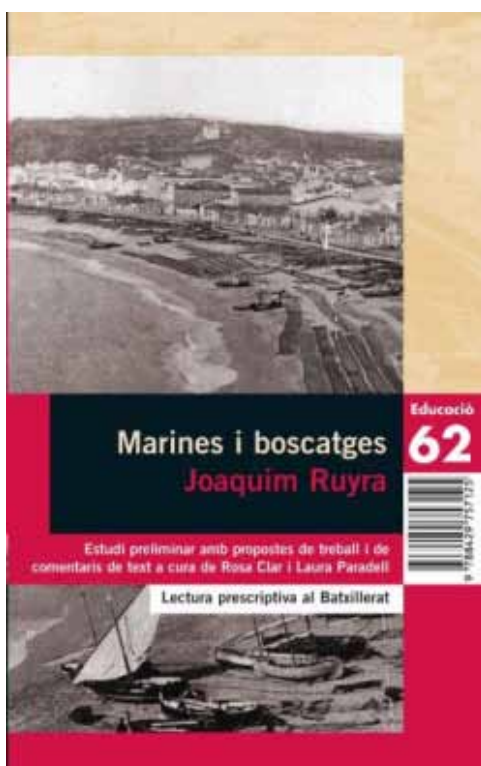
L'any 1908, quan compleix cinquanta anys, Ruyra apunta en una carta al jesuïta Ignasi

Fabra, Jaume Massó i Torrents i Joaquim Casas-Carbó, Joaquim Ruyra va tenir una participació destacada al I Congrés Internacional de la Llengua Catalana del 1906. Hi va llegir la ponència *La nostra llengua en les*

obres literàries, on va fer una de les primeres teoritzacions sobre les diferències entre el llenguatge literari i la llengua espontània del parlar del carrer, utilitzant el concepte de *signe verbal*, paral·lel al de *signe lingüístic* que esbossaria aquest mateix any Ferdinand de Saussure. Va sostenir que calia un gran coneixement de la fonètica i de la sintaxi per fer fort el català i evitar "la castellanització i mort de la nostra llengua".

Sobre aquesta qüestió va mantenir una amable correspondència amb Antoni Maria Alcover —de qui valorava molt la tasca monumental del diccionari—, però amb el qual discrepava de la idea que s'havia de tornar a la "llengua pura". Ruyra rebutjava les tesis d'Alcover argumentant que el català havia d'adaptar la influència modificadora d'altres llengües. En

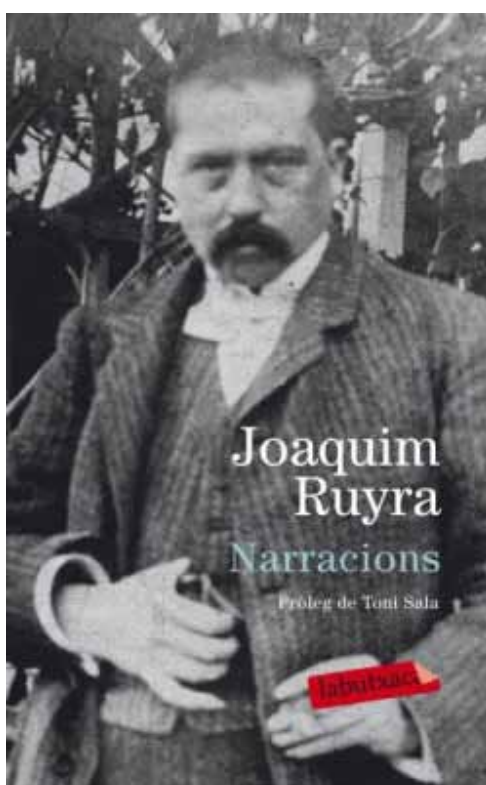

aquest sentit defensava, doncs, la reforma i normativització del català impulsada pel grup de "L'Avenç", motiu pel qual va renunciar l'any 1915 a formar part de l'antinormativista Acadèmia de la Llengua Catalana, però en canvi va acceptar l'ingrés a l'Institut d'Estudis Catalans el 1918, amb el qual col·laborarà fins als anys trenta.

Malgrat les diferències sobre quina havia de ser la base del llenguatge literari i de la codificació del català modern, mossèn Antoni Maria Alcover apreciava en gran manera l'obra de Ruyra, fet que es constata comprovant que un bon nombre d'entrades del seu diccionari són mots que provenen d'un buidatge sistemàtic de diverses obres de l'escriptor gironí, algunes de les quals exemplifiquen el seu significant exclusivament amb frases d'aquests llibres.

Conversió al catolicisme

L'any 1908, com ja hem dit, Ruyra no aconsegueix escriure res, entra en crisi i interpreta el seu estat depressiu com la crida definitiva de Déu per aprofundir en la fe cristiana. Quan finalment l'any 1919 publica els set relats de *La parada*, segons Lluïsa Julià, "Ruyra supera en part l'eixutesa literària, però ja és un altre home: és un penitent. Necessita explicar-se. Dedicat tot el pròleg a entonar el *mea culpa*, una confessió personal. Ruyra defineix els anys foscos, improductius, com el temps de la seva mort literària [...]. Insisteix en la seva supèrbia per desestimar qualsevol treball que no pogués estar a l'altura dels anteriors, de *Marines i boscatges*. Ruyra s'hi acusa de vanitós, de

presumptuós, de pretensions, d'immodest" (Op. cit., p. 179). A partir d'ara el Joaquim Ruyra que trobarem és un escriptor cada cop més vinculat als postulats d'un catolicisme d'arrel franciscana que l'autor fa compatible amb el nacionalisme que propugna Prat de la Riba i la Lliga Regionalista.

Últimes obres

Fruit de la crisi i de la reflexió interior, Ruyra col·labora amb músics a proposta de Josep Cumellas i Ribó, iniciador de l'Orfeó Gracienc, per traduir cançons i cants corals de Bach, càntics de penitència del cicle eucarístic del musicòleg Josep Civil i Castellví o peces de César Franck. També adapta cançons populars amb el caputxí Nicolau de Tolosa. L'escriptor fa públic el seu pensament cristià en diferents textos fins que publica *Les coses benignes* el 1925, el seu darrer relat important, on exposa l'ascetisme franciscà com a sortida al sentit de l'existència. Testimonis de l'època assenyalen que a les dècades del 1920 i el 1930 Ruyra va viure amb un caràcter d'inhibició davant la vida quotidiana, i que actuava amb deixadesa pel fet de no defensar-se davant d'acusacions o injustícies econòmiques que havia patit.

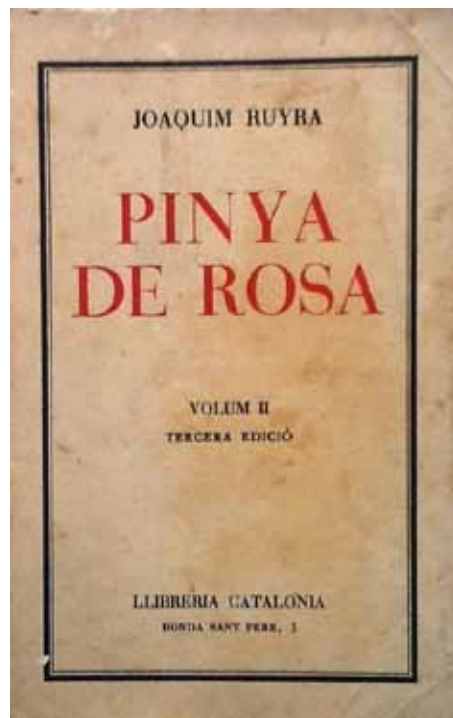
L'estiu del 1928 es van cremar extensos boscos d'alzines sureres del massís de les Gavarres propietat de la seva família —el paisatge que havia inspirat *Marines i boscatges* i *La parada*—, un fet va marcar el final del Ruyra escriptor. Després només va publicar, l'any següent, *Sociòlegs d'ultratomba*, on refà apunts dels inicis de la seva carrera literària.

Els darrers anys

Tot i no veure'l bé, Ruyra no es va oposar al matrimoni de la seva afillada Maria Lluïsa amb Pere Francesc Salvà i Salvà, enllaç propiciat per Teresa Llinàs i celebrat el 1920. Al cap de poc temps, amb 20 anys, dos fills i la pressió insuportable de la seva mare, Maria Lluïsa abandona el clos familiar i se'n va sola a Sud-amèrica. El 1928 torna per un breu període abans de marxar de nou a l'Uruguai, on s'hi estarà més de vint anys i on el 1933 hi tindrà una filla. Tot i que l'escriptor té un fort sentiment de culpabilitat per tal com han anat les coses, sabem que pare i filla s'intercanvien cartes, que malauradament no s'han conservat. La guerra impossibilitarà finalment que Maria Lluïsa vegi el seu padrastre per última vegada.

Més preocupat per preservar la seva obra que no pas pel que es deia d'ell, l'intent de Xavier Benguerel d'escriure una biografia sobre l'escriptor no acabarà de prosperar. Sí que, en canvi, Ruyra va accedir, a petició de la Generalitat de Catalunya, a escriure la biografia del seu amic Ramon Turró on, amb el títol *Els temps difícils de Ramon Turró*, explica fets rellevants de la seva pròpia vida i dels inicis de la seva amistat amb el biòleg.

Ruyra, però, malgrat els atacs de cor que sofreix de tant en tant i una més que probable depressió, no deixa mai d'escriure. A la dècada del 1930 ho fa en diverses publicacions i també tradueix textos literaris, per exemple de l'òrbita del teatre burlesc de Molière, com *L'escola dels marits*, on utilitza el pròleg per reflexionar sobre el "conflicte" que suposa la vida matrimonial. També manté la seva trajectòria pública, on va esdevenir un referent en les activitats literàries de signe catòlic que organitzaven entitats com la Federació de Joves Cristians de Catalunya. En aquesta línia, va escriure articles i conferències i va

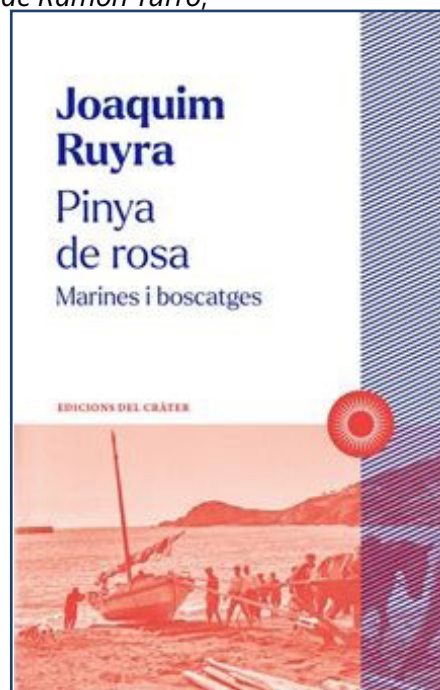
mantenir un tracte amable amb els joves que el volien conèixer o li demanaven opinió o consell sobre els seus escrits. Al jurat del Premi Creixells de novel·la del 1937 va defensar *La peixera* d'Anna Murià, que va considerar "una de les millors obres escrites en català" per davant d'*Aloma* de Mercè Rodoreda, que es va endur finalment el guardó.

El 1934 l'activista cultural igualadí i amic de Ruyra Pere Borràs Estruch va filmar una pel·lícula de cinc minuts on es veu un Ruyra alegre, bromista, murri i despreocupat a Blanes durant un homenatge que li ha organitzat la revista *Recull* i altres cercles d'amistat i que deixa un rem de 34 pams, en al·lusió a la seva obra, a l'ermita del Vilar.

Els fets d'octubre del 1934, però, i tots els conflictes polítics i socials que van desembocar en l'esclat de la Guerra Civil Espanyola van canviar totalment el panorama. A l'inici de la guerra, i malgrat l'ajuda i protecció que va obtenir de Ventura Gassol, conseller de Cultura de la Generalitat, l'escriptor va

ser en primera instància desposseït del seu patrimoni per la CNT, amb registres al seu domicili i a les seves propietats. El 4 de novembre del 1936, per exemple, quatre desconeguts s'enduen de casa seva pòlisses d'assegurances, llibretes d'estalvi, joies, plata i diners. Ruyra ho denuncia i un any després se li dona la raó i es dicta la restitució dels seus béns. A la resolució, la Generalitat declara Ruyra "d'una ideologia incompatible amb els règims de tipus feixista".

L'any 1938, quan Ruyra compleix 80 anys, la Institució de les Lletres Catalanes li ret un homenatge presidit per Lluís Companys i per tots els consellers de la Generalitat. A les fotografies que s'han conservat de l'esdeveniment, es

pot constatar també la presència tant del president de la ILC, Josep Pous i Pagès, com d'escriptors de diverses generacions com ara Pau Vila, Carles Riba. Clementina Arderiu, Mercè Rodoreda, Francesc Trabal, Joan Oliver, Armand Obiols o Anna Murià.

Joaquim Ruyra, poc després d'haver estat operat d'una afecció renal, va sofrir un darrer atac de cor al seu domicili barceloní. L'escriptor va morir el 15 de maig del 1939 acompanyat de la seva esposa i del seu amic el dibuixant Joan G. Junceda. Pocs dies després va ser enterrat a Blanes.

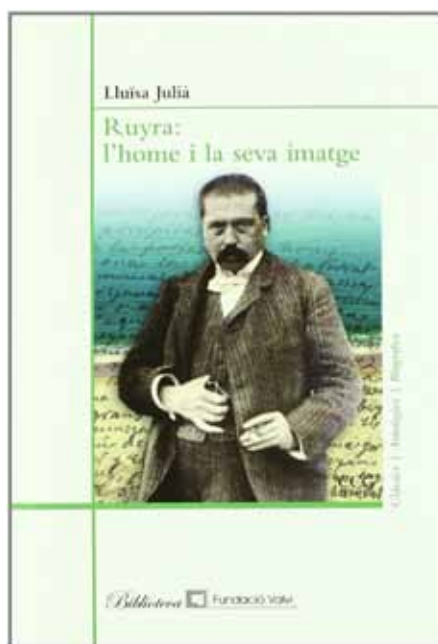
Obra literària

Com hem dit, l'obra de Joaquim Ruyra fa un tomb quan l'escriptor compleix els trenta anys. La participació en certàmens literaris fa que abandoni el conreu de la llengua castellana, que havia estat l'idioma de la seva formació i dels seus primers textos, i que comenci a escriure en català a diversos diaris i revistes.

Autor d'una obra narrativa reduïda, l'aparició de *Marines i boscatges* (Fidel Giró, 1903; Edicions 62, 2004; Hermes Editorial, 2004) va suposar un gran èxit per al seu autor, ja que els seus relats van ser reconeguts immediatament com un model de prosa a seguir a causa de la qualitat i la capacitat suggestiva del seu estil. A partir de l'experiència personal de l'autor, i sobretot de la presència del paisatge i de la vila marinera de Blanes, Ruyra hi aplega un total de quinze narracions distribuïdes en tres apartats: "Impressions", format per vuit textos centrats en records propis, "Fantasies", protagonitzats per personatges llegendaris o fantàstics i "Novel·letes", format per *En Garet a l'enramada*, *La Fineta*, *El rem de trenta-quatre* i *Jacobé*.

El 1904 Ruyra publica els primers capítols de *La gent del mas Aulet*, novel·la que, com hem dit, restarà inacabada, i que serà una dels motius d'insatisfacció de l'autor pel fet de no haver pogut consolidar-se com a novel·lista.

Al cap d'uns anys, i a instàncies de Josep Carner, Ruyra publica *La parada* (Catalana, 1919; Adesiara, 2021), un recull de narracions feliçment reeditat ara fa tres anys

a cura de Lluïsa Julià, l'estudiosa que més ha aprofundit, estudiat i reivindicat la figura d'aquest escriptor i a la qual devem tota la informació biogràfica d'aquest article. Julià és autora, entre molts altres treballs, d'alguns títols imprescindibles per al coneixement en profunditat de Ruyra: *Ruyra inèdit* (Girona, 1991), *Joaquim Ruyra, narrador* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992), *Joaquim Ruyra* (Parsifal, 1996), *Ruyra: l'home i la seva imatge* (CCG Edicions i Fundació Valvi, 2010).

L'últim recull de contes que va publicar Ruyra va ser *Entre flames* (Edicions de la Nova Revista, 1928), un llibre de circumstàncies que pren com a motiu l'incendi de les

Gavarres de l'agost d'aquell any.

Pel que fa al teatre, que l'autor cultivà però sense èxit, Ruyra va estrenar tres peces, *Amor a prova de bomba* (1902), *La Bona Nova* (1928) i una versió escènica d'*En Garet a l'enramada* (1938). Quant a la seva tasca de traductor, l'escriptor és l'autor de *Rondalles de poble* (1907, ampliat el 1924) d'Erkman-Chatrian, i de *Fedra*, de Racine (dins de les *Obres Completes*, 1949). Finalment, la seva obra poètica dispersa Ruyra la va recollir a *Fulles ventisses* (Llorenç Castelló, 1919) i posteriorment a *La cobla (Tria de poesies originals)* (Tipografia Occitània, 1931). També és autor, com hem dit més amunt, del poema narratiu *El país del pler* (Il·lustració Catalana, 1906) i de *Non-non* (Ibèrica, 1917), una adaptació de quinze cançons de bressol de diversos països.

Dues novetats

Les dues novetats a les quals ens referíem al principi d'aquest article, i que poden representar una bona entrada en la literatura de Joaquim Ruyra, són *Dotze relats i altres textos* (Edicions de la Ela Geminada, 2023), amb estudi i introducció a cura de Lluïsa Julià i la reedició de *Pinya de rosa* (Edicions del Cràter, 2024).

En el primer, Julià ens proposa endinsar-nos en un Ruyra més desconegut a través d'una selecció de textos que ens permetin tant veure el procés d'elaboració d'un estil propi com descobrir facetes narratives de l'autor

gironí menys sabudes. En paraules de la responsable de l'edició, el volum "convida a fer un recorregut per l'imaginari narratiu de l'escriptor. Des dels relats d'experimentació i tempteig de finals del segle XIX fins als projectes de l'autor madur dels anys vint i trenta. En conjunt, els relats i escrits que presentem permeten que ens detinguem en aspectes desconeguts o poc destacats de la seva obra com la ciència-ficció o l'humor. D'altres textos tenen el valor del que és fragmentari, de l'esbós que potser prendrà forma més endavant o restarà suspès" ("Introducció", op. cit., p. 9-10).

El llibre s'organitza en cinc seccions: "Els temps difícil del doctor Turró", on es recuperen els dos capítols conservats de la biografia que Joaquim Ruyra havia de dedicar al seu amic íntim Ramon Turró; "*Mànegues marines* i més relats", uns textos que, segons Julià, "testifiquen el procés d'elaboració de la 'fórmula Ruyra' i on podem llegir dues versions prèvies del famós conte que es publicarà a *Marines i boscatges*; *Les coses benignes*, obra que marca la dedicació definitiva a la literatura cristiana; "*La tragicomèdia de Miquela* i altres divertiments", amb textos de procedència diversa, alguns dels quals relacionables amb la prosa humorística de Josep Carner i "*Esbossos*", que inclou la interessant narració autobiogràfica *L'envejós. Estudi psicològic* i alguns curiosos exercicis de ciència-ficció.

Pinya de rosa

Pinya de rosa, publicat l'any 1920, és el títol —que al·ludeix al nom d'un nus mariner— que Ruyra va donar a l'edició definitiva de *Marines i boscatges* (1903). En aquella nova presentació, que ara acaba de

sortir reeditada, Ruyra va mantenir els dos primers apartats, "Impressions" i "Fantasies" i va reordenar la resta. Al tercer, hi van quedar les "novel·letes" *El Garet a l'enramada*, *La Fineta i Jacobé*, mentre que la novel·la *El rem de trenta-quatre* va constituir, amb *L'idil·li d'en Temne* —l'únic text nou del recull— una quarta secció titulada "Novel·letes capitulades".

A la introducció, titulada "Ave Maria Puríssima", i que reprèn la que ja havia escrit per a *Marines i boscatges*, Ruyra hi afegeix una interessant reflexió sobre la pertinència o la inconveniència d'incorporar als seus textos les novetats i canvis lingüístics que la nova normativa fabriana proposava. L'autor expressa els dubtes en

aquests termes: "Artísticament [els textos], els trobava tan frescos i saborosos com el dia que brollaren de la meva ploma: el cor no em demanava de tocar-hi ni una sola frase, ni un sol mot; i, si bé això no volia dir que fossin perfets, indicava clarament que el meu gust artístic no s'havia pas afinat d'ençà del temps en què vaig escriure'ls, i que en aquest sentit l'home dels seixanta anys no podia exercir cap mestratge sobre el dels trenta-cinc. En canvi, lingüísticament hi trobava cada tara que em feia venir pell de gallina. No havien passat en va damunt d'ells els darrers vint-i-cinc anys, durant els quals tan intensa labor filològica s'és realitzada a Catalunya. Quans de castellanismes hi descobria!" (Ed. cit., p. 13).

Pel que fa al contingut, el lector que s'aproximi a *Pinya de rosa* veurà que els relats, com hem dit abans, a partir de l'experiència personal de l'escriptor, reflecteixen totes les facetes de la realitat de la marina. En el primer apartat, "Impressions", s'observa, a través de la mirada d'un narrador que passa de la infantesa a la maduresa,

un mar que tant pot ser motiu d'èxtasi com força destructora. En el segon, "Fantasies", s'introdueix, a la manera modernista, l'element misteriós i fantàstic com a part indestruïble de la realitat. Finalment, en els dos darrers llibres, que inclouen els relats més llargs, prenen més paper l'anècdota narrativa i la descripció dels personatges. Els retrats del tímid Gareth, la jove Fineta, dels navegants d'*El rem de trenta-quatre* o de Jacobé en són bons exemples.

Les narracions de *Pinya de rosa*, molt acurades des del punt de vista de la descripció, tenen a més l'al·licient que Ruyra hi utilitza una llengua molt rica, altament expressiva, plena de dialectalismes blanencs — especialment als diàlegs—, que fan que l'experiència per a un lector actual que no es conformi amb una llengua literària plana i sense color, sigui enormement enriquidora. Una experiència sense cap dubte molt recomanable. ■

PLATA
FORMA
PER LA
LLENGUA

L'ONG
del català

Fes-te'n soci!

**Volem viure
plenament
en català**

www.plataforma-llengua.cat

PLATA
FORMA
PER LA
LLENGUA

De Salses a Guardamar
i de Fraga a l'Alguer

Som
10 MILIONS,
som **UNA**
LLENGUA

Aturem el secessionisme lingüístic!

Signa aquí